

Csilla Herzog

A médiatudatossággal kapcsolatos nevelés iskolai gyakorlata – dokumentumelemzés

Edukacja - Technika - Informatyka nr 1(15), 269-279

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.



CSILLA HERZOG

A médiatudatossággal kapcsolatos nevelés iskolai gyakorlata – dokumentumelemzés

School practice of media literacy – Document analysis

Dr., PhD., Eszterházy Károly Főiskola Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Hungary

Absztrakt

A digitális kompetencia a magyar oktatásban is a kulcskompetenciák közé tartozik. Jelen tanulmány a dokumentumelemzés módszerével vizsgálja meg azokat az iskolai írásos dokumentációkat, amelyek a médiatudatossággal kapcsolatosak. A megvizsgált írásos iskolai dokumentumok és fejlesztési tervek alapján igazoltuk, hogy a jól átgondolt és megtervezett tanórai, és tanórán kívüli médiaoktatással nagyon különböző keresztterületet vagyunk képesek lefedni, és ezáltal biztosítani a széles körű nevelési célokat.

Kulcsszavak: digitális kompetencia, médiatudatosság, oktatáspolitiká, médiaoktatás.

Abstract

Digital competens belongs to one of the key competens in the Hungarian education as well. This study examines the written documents which are related to media literacy with the help of the document analysis method. We have proved the fact, due to the written documents and the development plans, that with a well-planned and well-built media education we could cover several different cross-curriculum areas and ensure wide range of education goals.

Key words: digital competens, media literacy, education policy, media education.

Az elmúlt évtized vonatkozásában élhetünk azzal a kijelentéssel, hogy a magyar tantervi szabályozásban – követve ezzel az Európai Parlament és az Európai Tanács 2006. december 18-i 2006/962/EK ajánlását az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról, továbbá lásd a 2007. évi Nemzeti alaptanterv (*a folytatásban Nat*) ide vonatkozó rendeletét – Magyarországon erős hangsúlyt kapott a tanulók médiatudatosságának és digitális kompetenciájának fejlesztése. Jelen tanulmányban arra vállalkozunk, hogy a rendelkezésünkre bocsátott – Mozgóképkultúra és médiaismeret műveltségterületre vonatkozó – helyi tantervek, tanulócsoporthoz tartozó tanmenetek, és óratervek írásos

dokumentációját a dokumentumelemzés módszerével megvizsgáljuk, majd az eredmények birtokában felvázoljuk a digitális kompetenciával és a médiatudatosságra neveléssel kapcsolatos hazai iskolai gyakorlatot.

A médiatudatosság és a digitális műveltség fogalma

Potter a következőképpen határozza meg a médiaműveltség fogalmát: „Azon perspektívák készlete, melyeket aktívan használunk, amikor a tömegkommunikációs rendszerekkel kapcsolatba kerülünk, és a bennünket elérő üzeneteket értelmezzük” [Potter 2015].

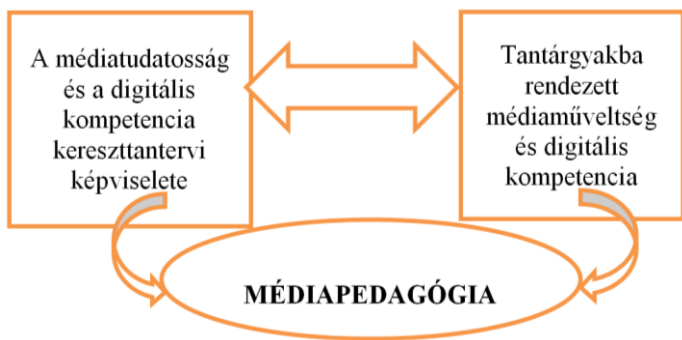
A jelenleg hazánkban hatályos Nat szerint a tantervi cél a médiaműveltséggel kapcsolatban a következő: „Cél, hogy a tanulók a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé váljanak: értsék az új és hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelés az értelmező, kritikai beállítódás kialakítása és tevékenység-központúsága révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására. A tanulók megismerkednek a média működésével és hatásmechanizmusával, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, valamint e különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével” [Nat-2012, 2012: 10644].

Tanulmányunk másik kulcsfogalma a 2007-től kulcskompetenciák közé sorolt digitális kompetencia, mely definíciót a következő módon értelmez a vonatkozó magyar oktatáspolitikai dokumentum: „A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (a továbbiakban IKT) és a technológiák által hozzáférhetővé tett, közvetített tartalmak magabiztos, kritikus és etikus használatát a társas kapcsolatok, a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítás, bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és – megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül” [Nat-2012, 2012: 10654].

Kereszttantervben a médiaműveltség és a digitális kompetencia

Az iskolai tudás egyik tartószervezete a tantárgyakon belüli és közötti tartalmi összefüggések mintázata [Horváth 2013]. Amikor egy-egy kompetencia, ismeret- vagy tudásanyag beemelésre kerül a nevelési-oktatási folyamat közös értékrendszerét jelző, a közoktatás valamennyi szintjére vonatkozó keresztantervi tartalmak közé, akkor ez azt is jelzi, hogy az adott terület fejlesztése össztársadalmi elvárásként, általános nevelési célként fogalmazódik meg. A 2012. évi Nat-ban azt látjuk, hogy a médiatudatosságra nevelés és a digitális

kompetencia is olyan közös értéként jelenik meg, mely a pedagógiai folyamatok egészét áthatja, és szorosan kapcsolódik más fejlesztési területekhez, nevelési célokhoz, illetve több kulcskompetenciához is [Bokor 2015].



1. ábra: A médiatudatosságra és a digitális kompetenciára nevelés tantárgyi és tanulászervezési módjai

Forrás: Horváth Zsuzsanna (2013): A médiatudatosságra nevelés. Tények, reflexiók, példák

A magyar közoktatásban a médianevelés, illetve a mozgóképkultúra és médiaismeret a 9. évfolyamig kizárólag keresztantervi területként szerepel. Ezért is fontos a felismerés: a médiaműveltség és a digitális kompetencia fejlesztésére irányuló médiaoktatás alkalmas arra, hogy a különböző műveltségi területekhez kötődő, úgynevezett hagyományos ismeretanyagokat kibővítsé a különböző médiatartalmakban fellelhető tudományos és ismeretterjesztő információkkal, illetve arra is, hogy ösztönözzön a változatos munkaformákra, és a különböző szakmódszertannal társuló tanórai és tanórán kívüli interaktív, alkotó tevékenységekre. A keresztantervi jellegből adódóan ugyanis éppen a médiától független tantárgyi keretek között biztosítható leginkább, hogy a tanulók különböző tanórákon sajátítsák el pl. a digitális média instrumentális, kreatív és kritikai-reflexív használatát [Bokor 2015] (lásd1. számú ábra).

Arra, hogy a médiatudatosságra nevelés és a digitális kompetencia tantervi céljai miképpen kapcsolódhatnak különböző kulcskompetenciákhoz, fejlesztési területekhez és nevelési célokhoz – a 2012-es Nat-ból szemezgetve – néhány lehetséges módot is megnevezünk:

- **Allampolgárságra, demokráciára nevelés:** a közösségi média számtalan lehetőséget kínál a participációra. Az ezzel járó hasznok, lehetőségek és kockázatok ismeretéhez elengedhetetlen a médiatudatosság. E kompetencia alapja az a sokféle képességre épülő készség, hogy az ember különféle területeken tud hatékonyan kommunikálni, figyelembe veszi és megéri a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereiben bizalmat kelt, és empátiával fordul feléjük;

▪ **Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése:** magában foglalja az esztétikai megismerést, illetve az elképzelések, képzetek, élmények és érzések kreatív kifejezésének elismerését, befogadását mind a hagyományos művészetek nyelvén, mind a média segítségével, pl. a modern művészeti kifejezőeszközök, a fotó és a mozgóképfelvételek segítségével;

▪ **Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése:** A digitális média színterei egyben identitásalkotó és a társas kapcsolatok kialakítását és ápolását támogató eszközök, ezért központi célját képezik a médiatudatosságra nevelésnek is.

▪ **Természettudományos és technikai kompetencia:** A médiatudatosság fontos eleme, hogy fejlessze a tanulók kritikai érzékenységét az áltudományos és az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokkal szemben, és lehetőséget kínáljon a tudományos eredmények tanulási folyamatba való integrálására [Stoffová, Kis-Tóth 1998].

▪ **Hatékony, önálló tanulás:** Olyan alapvető készségek meglétét igényli, mint az írás, olvasás, számolás, valamint az IKT-eszközök használata. Az IKT bővíti a saját tanulás egyénileg és csoportban történő megszervezési lehetőségeit, ideértve a hatékony gazdálkodást az idővel és az információval. Különösen fontossá válik az egyéni szükségletek felismerése és a saját tanulási folyamat ismerete hagyományos és digitális környezetben egyaránt.

▪ **Anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció:** A nyelvhasználat útján történő ismeretszerzés, tudáslétrehozás megköveteli a médiatudatos viselkedést, pl. különböző típusú szövegek, információk feldolgozása, megítélése, formálása, közvetítése esetén.

A médiaműveltség és a digitális kompetencia a kerettantervben

A médiaértés fejlesztése – a médiatudatosságra nevelés, a digitális szövegértés és mozgóképerősítés fejlesztés – mint keresztantervi terület láthatóan átfogja a magyar köznevelés egészét. Ugyanakkor vannak olyan műveltségi területek, nevelési célok és tantárgyak – mint pl. a Vizuális kultúra, a Mozgóképkultúra- és médiaismeret, és az Informatika – amelyeknek nyilvánvalóan nagyobb az érintkezési felülete a médianeveléssel [Sziójártó 2015]. Az általános iskola alsó tagozatában a médiatudatosság fejlesztése elsősorban a gyerekek saját médiaélményeinek feldolgozásán és a médiaszövegek kifejezőeszközeivel való ismerkedésen keresztül zajlik [EMMI 51/2012. rendelkezés, idézi Sziójártó 2015].

Tanulmányunk folytatásában csupán néhány példával szemléltetjük a tanulmányunk középpontjában álló Mozgóképkultúra- és médiaismeret tantárgy médiatudatossággal és digitális kompetenciával kapcsolatos fejlesztési céljait.

– A **Mozgóképkultúra és médiaismeret** műveltségterület célja az alapvető médiaműveltség megszerzése, különös tekintettel a mozgóképi szövegértés fejlesztésére, a média társadalmi szerepének és működésmódjának feltárására.

- A műveltségterület tartalmi elemei és fejlesztési céljai között egyaránt szerepelnek művészetpedagógiai, kommunikációs, társadalomismereti, illetve az anyanyelvi kultúrával kapcsolatos összetevők.
- A digitális kompetenciával kapcsolatosan kiemelésre érdemesek az újmédiával kapcsolatos feladatok:
 - a) A kritikai készség fejlesztése, a médiatartalmak tudatos megválasztása;
 - b) A kereskedelmi kommunikációval és reklámmal kapcsolatos megfontolt fogyasztói szerep kialakítása;
 - c) A tudatos és kreatív részvétel az online kommunikációban;
 - d) A közösségi tartalmak előállításához kapcsolódó etikai szabályok elsajátítása, a felelősség és a tájékozottság fejlesztése;
 - e) Az e-szolgáltatások (pl.: *e-kereskedelem*, *e-bankolás*, *e-igazgatás*) igénybevétele a szerzői és személyiségi jogi normák ismeretében;

A 2012-es Nat-ban az is megfogalmazást nyert, hogy a fentebb megnevezett fejlesztési célok az életkori sajátosságok figyelembevételével, a tevékenységközpontú, kreatív médiapedagógia eszközeivel érhetőek el, élményt adó helyzetekben, játékos, alkotó vagy a disputa módszerre épülő feladatokkal, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatokkal.

A minta, a kutatási kérdések és a hipotézisek

A mintaválasztás során a következő szempontokat vettük figyelembe:

- Törekedtünk a kutatás térbeli kiterjesztésére, adataink tehát függetlenek a korábbi terepmunkában érintett közoktatási intézményektől. Az eljárásnak köszönhetően a minta esetleges torzulását igyekeztünk elkerülni, ugyanakkor az elemzésre kiválasztott iskolai dokumentumok szélesebb köre – földrajzi értelemben is - növeli az eredmények megbízhatóságát.
- A mintát alkotó oktatási intézmények rendelkeznek azokkal a tulajdonságokkal, amelyekkel a hazai közoktatás iskolatípusai körülírhatók, így biztosítva a minta (az iskolatípusok jellemzőivel kapcsolatos) reprezentativitását. Elemzésünkbe három különböző város – 2 hajdúsági, és egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei – középiskola dokumentumai tartoznak.

A kutatásunk mintáját a rendelkezésünkre bocsátott helyi tantervek, a tanulócsoporthoz érvényes tanmenetek, és óratervek adták. Ezen írásos dokumentumok sajátossága, hogy az ebben szereplő fejlesztési célok és irányvonalak az adott iskola és a tanulócsoporthoz igényeinek figyelembevételével készülnek.

Jelen kutatás médiatudatossággal és digitális kompetenciával kapcsolatos főbb kérdései a következők:

- (1) Érvényesül-e az adott tantervben, tanmenetben, vagy óratervben a hatályban lévő Nat médiatudatossággal és digitális kompetenciával kapcsolatos keresttantervi tartalma?

- (2) Az óravázlatban megjelölt témakör megtalálható-e a Kerettanterv ajánlásai között?
- (3) A hazai Mozgóképkultúra és médiaismeret órák mennyiben elméleti- vagy gyakorlatorientáltak;
- (4) A feldolgozásra kiválasztott tananyagok milyen arányban, és milyen elméleti mélységben foglalkoznak a hagyományos (nyomtatott és elektronikus), illetve az újmédia eszközök témájával;
- (5) A Mozgóképkultúra és médiaismeret órákon foglalkoznak-e a mediatizált, globális nyilvánosság jogi és etikai (*lásd netikett*) vonatkozásaival?
- (6) A valóságos (*offline*) és a virtuális (*online*) kommunikáció, a társas kapcsolattartás és érintkezés – ennek formái, típusai – önálló téma-e a médiaórán;
- (7) Foglalkoznak-e a tanórákon a média működésével és hatásmechanizmusával;
- (8) Melyek a jellemző tervezett tanórai munkaformák, és érvényesülnek-e a hatályos Nat, tevékenység-központú, kreatív médiapedagógiára vonatkozó elvárásai;
- (9) A tervezett tanórai tevékenységek a digitális kompetencia és a médiatudatosság mely készségeire gyakorol fejlesztő hatást;

A vonatkozó szakirodalom

[Hartai 2015; Szijártó 2015; Knausz é.n.; Horváth 2013; Herzog és Racsko 2012a; Herzog és Racsko 2012b; Bényei és Szijártó 2000] feltárása alapján azzal a feltételezéssel élünk, hogy a vizsgált dokumentumok mindegyikében érvényesül a központi (*lásd a Nat, illetve a Kerettanterv*) és a helyi szintű tantervi szabályozás. Úgy véljük továbbá, hogy a médiaoktatók gyakorlatorientált tanórai tevékenységek formájában foglalkoznak az újmédia eszközökkel kapcsolatos témákkal. Feltételezésünk szerint a tanmenetek és óratervek többségében találunk példát a tömegkommunikáció kialakulásával (*lásd sajtótörténeti áttekintések*), terjedésével és hatásával kapcsolatos elméleti tananyagokra, amelyek kiegészülnek a világháló és a különböző újmédia eszközök (*pl. okostelefon, Ipad, notebook, stb.*) ide tartozó ismereteivel. Hipotézisünk szerint a Mozgóképkultúra és médiaismeret órákon a leggyakrabban folytatott tanórai tevékenységek a következők: (1) a szükséges információ felismerése (*azonosítása*) és visszakeresése; (2) az információ megadott szempont szerinti értékelése; (3) írott vagy digitális tartalomalkotás; (4) tartalmak offline vagy online megosztása; (5) kommunikációs együttműködés az interneten keresztül.

A dokumentumelemzés eredményei

A vizsgálat mintáját képező iskolai dokumentumok mindegyikében megtaláljuk a hatályban lévő Nat médiatudatossággal és digitális kompetencia fejlesztésével kapcsolatos keresztantervi ajánlásait. A helyi tantervek

többségében az is hangsúlyt nyert, hogy ezek a készségek mely területekkel hozhatók szorosabb kapcsolatba – pl. a résztvevő és állampolgári szerep elsajátításával, a kritikai és kreatív képességek fejlesztésével, az anyanyelvi kommunikációs készséggel, a szociális kompetenciákkal, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképességgel. Az elemzett tanmenetek között az információs és kommunikációs képességek fejlesztésével kapcsolatban például a következő megfogalmazást olvashatjuk: a tanulók ismerjék a könyvtári és elektronikus adatbázisok használatát, a korszerű kommunikációs csatornákat pedig a tanulók olyan szinten ismerjék meg, hogy minél több ismeret elsajátításában tudják használni, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási és bizonyítási képességekre.

Vizsgálódásunk szerint a mozgóképkultúra és médiaismeret műveltségterületre vonatkozó helyi tantervekben kidolgozott formában vannak jelen a nevelés-fejlesztési célok más műveltségterületekhez való kapcsolódási pontjai. Ezek közül leggyakrabban a Vizuális kultúra, a Magyar nyelv és irodalom, az Informatika, illetve a Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek vonatkozásában találunk utalásokat.

A magyarországi médiaoktatás – az elemzett dokumentumok szerint – inkább a középiskolai „elit” képzésben kap szerepet. A gimnáziumok helyi tantervei szerint a mozgóképkultúra és médiaismeret műveltségterület oktatását a nyelvi előkészítővel induló két tanítási nyelvű, a haladó angol tagozat, illetve a reál orientációt biztosító osztályok esetében szorgalmazzák az iskolák. Az elemzett dokumentumokban azt látjuk, hogy a tárgyat a 9–10. vagy 10–11. évfolyamokon oktatják a médiapedagógusok, jellemzően heti 1 órában, és a szabadon választható érettségi kurzusok között is szerepel.

Az előzetesen megnevezett elemzési szempontrendszerünkben haladva tovább, a tanmenetek és óratervek vizsgálata alapján kijelenthetjük, az általunk elemzett óravázlatok mindegyike követi a Kerettanterv ajánlásait. Ezek figyelembe vételével határozza meg a médiaoktatás ismeretekkel és fejlesztéssel kapcsolatos céljait és tevékenységi formáit. A főbb témakörök és a leggyakrabban feldolgozásra választott tanórai tartalmak a következők:

- *A média társadalmi szerepe* – ezen belül érintve a sajtótörténetet, a tömegkommunikáció fejlődését, az újmédia formanyelvi sajátosságait; A médiakommunikáció szereplői: a médiaintézmények és a közönségük; a médiaipar; stb.

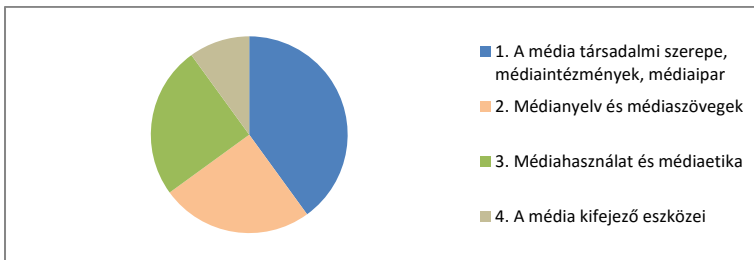
- *A média nyelve és a médiaszövegek értelmezése*: a dokumentum és a fikció; médiaműveltség és digitális írástudás; médiafunkciók; műsorrend, műsoridő; szövegtípusok a médiában; sorozatelv; web 2.0 szövegformák; a mozgóképi közlésmód tulajdonságai; stb.

- *Médiahasználat és médiaetika*: cenzúra; köz- és magánszféra; sajtószabadság; hálózati kommunikáció; tömegkommunikáció; jog és erkölcs; médiaszabályozás;

médiatörvény; szabad véleménynyilvánítás; polgári nyilvánosság; elkötelezett; pártos és semleges média; közönség; reprezentáció és morális pánik; interaktív és nonlinearis média; normák és konfliktusok; stb.

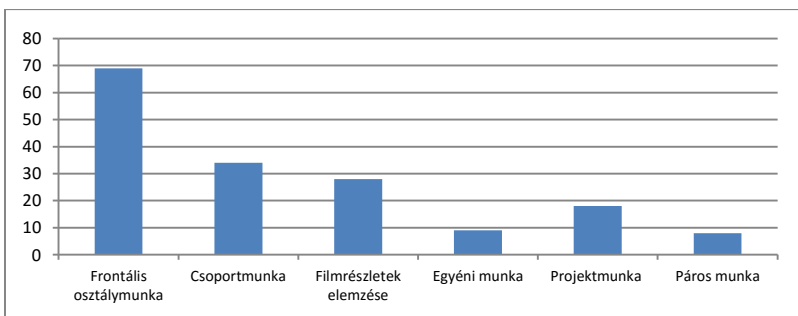
- *A média kifejező eszközei*: narráció; nyilvánosság; látványtervezés; kameramozgás; szemszög és megvilágítás; a film a digitális világban; a montázs és típusai; stb.

- *Hír, hírérték és hírszerkesztés*: globális, lokális és glokális média; napirend-kijelölés; médiakonvergencia; közszolgálati és kereskedelmi média; minőség és bulvár; a fogyasztói figyelem;



2. ábra: A médiaórák főbb témakörei

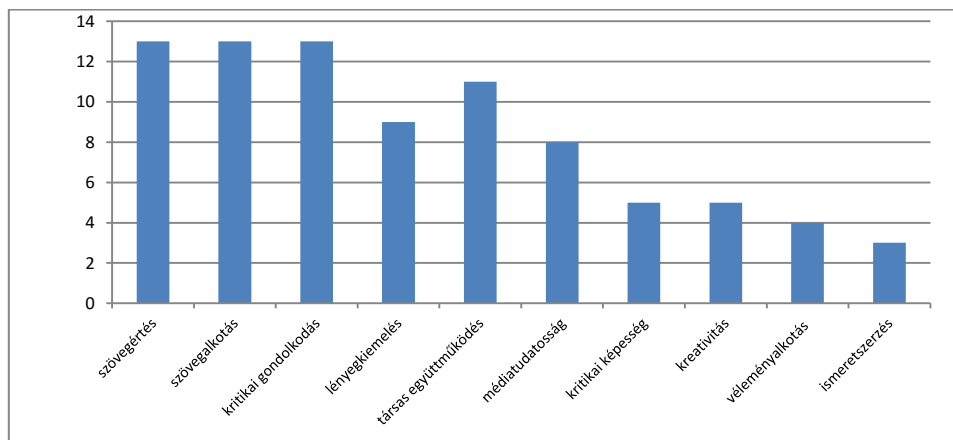
A fentebb megnevezett tartalmak azt igazolják, hogy a tanórákon tárgyalt korszerű ismeretek megfelelő elméleti háttér adnak a tizenéves tanulók médiatudatos és digitális kompetencia fejlesztéséhez. Az elemzett óravázlatok szerint érintik a valóságos (*offline*) és a virtuális (*online*) kommunikációt, foglalkoznak-e a mediatiszt, globális nyilvánosság jogi és etikai (*lásd netikett*) vonatkozásaival, a média működésével és hatásmechanizmusával is. A tanórák tartalmi arányait közelebbről megvizsgálva a leginkább súlyozott terület (*kb. A tanórák 40%-án*) a média társadalmi szerepével, 25–25% a médianyelv és a médiahasználat, 10%-ban pedig a média kifejező eszközeivel kapcsolatos tartalmak (*lásd 2. ábra*).



3. ábra: A médiaórák típusai az órai tevékenység jellemzői szerint

A következő kérdésünk az, hogy a Mozgóképkultúra és médiaismeret órák mennyiben elmélet-, vagy gyakorlatorientáltak? Milyen tevékenységek mentén jellemezhetők a tervezett médiaórák? Az elemzett óratervek alapján azt a megállapítást tehetjük, hogy a tervezett tananyag feldolgozása közösen történik – jellemzően a kérdezve kifejtő módszerrel – a frontális osztálymunka keretében. A médiaoktatók viszonylag gyakran alkalmazzák a 2–4 fős tanulói csoportok számára kiadott kutatási és gyűjtőmunkákat, illetve az előzetesen megadott szempontrendszer alapján kivitelezett filmrészlet elemzést (lásd 3.ábra).

A médiaoktatók tervezeteiben arra is láttunk jó gyakorlatot, hogy a tanár kolléga miként él a virtuális tanterem lehetőségével [Stoffová 2013]. A saját fejlesztésű tantárgyi honlap - egyfajta internetes tanteremként – a tanórák támogatásával, kiegészítésével, a tanulók együttműködő készségének fejlesztésével, az online tanulás elsajátításának céljával funkcionál. A közösségi online felületet arra is használják, hogy a tanulók kitöltsék az órákon elhangzott ismeretekre vonatkozó kérdőíveket – úgynevezett „Játékos tudáspróba” keretében – vagy a *Socrative* nevű interaktív szavazóprogram segítségével mérjék fel a diákok megszerzett ismereteit. A világháló nyújtotta lehetőség széles körű alkalmazásába az is belefér továbbá, hogy az oktató a tanulókkal közösen használt felületre feltöltse prezentációit, az ajánlott irodalmakat és a témához tartozó hasznos linkeket [Stoffová, Kis-Tóth 1998]. Találtunk továbbá olyan kollégát is, aki az óraterve szerint az ún. *Learningapps* – interaktív feladatszerkesztő – felületnek is ad szerepet a médiaórán. A módszer lényege, hogy az egymással összefüggő tartalmakat, ismereteket, fogalmakat különböző játéktípusokban teszi a tanulók számára értelmezhetővé, lásd pl. keresztretjvény, szöveg kiegészítés, *Legyen Ön is milliomos!*, stb.



4. ábra: A tanórai tevékenységek fejlesztő hatása a digitális kompetencia és a médiatudatosság vonatkozásában

A fentebb megnevezett – az újmédia eszközökhöz is kapcsolódó – oktatási módszerekkel azt igazoljuk, hogy a médiaoktatásban teret nyertek azok a tevékenység-központú, kreatív médiapedagógia eszközök, melyek biztosítani tudják az élményt adó, játékos és alkotó tanórai elfoglaltságokat.

Dolgozatunk folytatásában arra a kérdésre igyekszünk választ adni, hogy a tanórai tevékenységek a digitális kompetencia és a médiatudatosság mely készségeire gyakorol fejlesztő hatást. Az elemzett óratervek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a médiaoktatók a Mozgóképkultúra és médiaismeret órák keretében is a kulcskompetenciák – pl. a kritikai gondolkodás, a szövegértés és szövegalkotás, a társas együttműködés készségeinek – fejlesztésére törekednek (lásd 4. ábra).

Érdemes azonban felhívni arra a figyelmet, hogy az óratervekben a digitális kompetencia még ritkán kerül megnevezésre, hasonlóan az állampolgári kompetenciához és a vizuális látásmódhoz [Stoffa 2015].

A középiskolákban a médiaoktatás tanórán kívüli tevékenységei is meghonosodtak. Az egyik észak-magyarországi település gimnáziumában például heti rendszerességgel tartanak filmklubot, ugyanítt – az évente megrendezett Frankofónia program keretében – francia filmnapokat is tartanak. Általánosnak mondható, hogy a középiskolákban a médiaoktató vezetésével működtetik az iskolarádiót, az iskolaújságot, illetve a tanulók tevékenyen részt vesznek a gimnázium honlapjának tartalommal történő megtöltésében is. Debreceni középiskolák dokumentumaiból az is kiderült, hogy a gimnáziumokban a tanulók kedvelik a heti rendszerességgel működő – *Médiamixer* elnevezésű – film- és médiaklubot, melynek keretében megismerkedhetnek az újságírás, a filmkészítés technikai és szerkesztési alapjaival, a prezentációs technika módozataival, illetve a kreatív online tartalom előállítás formai elemeivel is.

Összegzés

Az iskolai dokumentumok – nevelési tervek, pedagógiai programok, tanmenetek és óratervek – elemzése alapján igazolható számunkra, hogy a mozgókép- és médiaismeret tantárgy tartalmi, függetlenül az oktatási intézmény földrajzi elhelyezkedésétől, követik a Nat-ban és a Kerettantervben előírt kialakítandó kompetenciák és képességek fejlesztéséhez rendelt témaköröket. A vizsgált írásos fejlesztési tervek azt is alátámasztják, hogy a jól átgondolt és megtervezett tanórai, és tanórán kívüli médiaoktatással csaknem valamennyi keresztantervi területet képesek vagyunk lefedni, ezáltal széles körű nevelési célokat biztosítani.

Felhasznált források

A biztonság közleménye az európai parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai gazdasági és szociális bizottságnak és Régiók bizottságának a digitális környezethez igazodó médiaműveltség európai megközelítése. Brüsszel, 20.12.2007 COM(2007) 833 végleges, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2007/HU/1-2007-833-HU-F1-1.Pdf> 2.

- Az Európai Parlament és Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (2006. december 18.) – 962/2006/EK, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32006H0962>.
- Bényei J. és Szíjártó I. (2000), *A televízió társadalomképe és a média, „Iskolakultúra”* 2. Szám.
- Bokor T. (2015), *Médiaértés*, [w:] P. Aczél (red.): *Műveljük a médiát!*, Budapest.
- Hartai L. (2015), *Médiaesemény-esettanulmányok*, Budapest.
- Herzog C. és Racsko R. (2012a), „Mindenevők-e” a tizenévesek? *A 14–18 éves tanulók médiaműveltség vizsgálata a kritikus médiahasználat vonatkozásában*, [w:] T. Kozma (red.), *Új kutatások a neveléstudományokban*, Budapest.
- Herzog C. és Racsko R. (2012b), *Hol tart a hazai médiaoktatás? A tizenévesek médiaműveltségének empirikus vizsgálata a tudatos médiahasználat és kritikus médiafogyasztás vonatkozásában*, „Oktatás és Informatika Online” 7. szám
- <http://www.oktatas-informatika.hu/2012/07/herczog-csilla-racsko-reka-hol-tart-a-hazai-mediaoktatasa-tizenévesek-mediamuveltségeinek-empirikus-vizsgálata-a-tudatos-mediahasználat-es-kritikus-mediafogyasztás-vonatkozásában>.
- Horváth Z. (2013), *A médiatudatosságra nevelés. Tények, reflexiók, példák*, [w:] V. Nagy-Király (red.), *Médiatudatosság az oktatásban*, Budapest.
- Knausz I., *Megértés, értelmezés, műveltség. Médiakultúra és ifjúsági kultúra: a mai pedagógia arkhimédészi pontja*, <http://www.knauszi.hu/megertes.html>.
- Potter W.J. (2015), *Media literacy*, Santa Barbara.
- Szíjártó I. (2015), *A médiaműveltség fejlesztésének módszertana*, [w:] G. Bodnár, R. Szentgyörgyi (red.): *Szakupedagógiai körkép III. Művészetpedagógiai tanulmányok*, Budapest.
- Stoffa V. (2015), *Az informatika tanításának elmélete és gyakorlata*, [w:] *INFODIDACT 2015*, 8. *Informatika Szakmódszertani Konferencia*, Editors Szlávi – Zsakó, Zamárdi.
- Stoffová V. (2013), *Ideálny učiteľ v predstavách budúch učiteľov informatiky*, [w:] L. Trajtel' (red.), *DidInfo 2013: 19. ročník národnej konferencie*, Banská Bystrica.
- Stoffová V., Kis-Tóth L. (1998), *A tanájelöltek új információs technológiára való felkészülése Szlovákiában és Magyarországon*, Eger.
- „Összefoglaló a médiaműveltséggel kapcsolatos nyilvános konzultáció eredményeiről” (Report on the results on the public consultation on Media Literacy), http://ec.europa.eu/avpolicymedia_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf.